

KEMIN SIVIILIREKISTERIIN KUULUVIEN YHDISTYS (9.7.2007)

Aiemmin 29.6.2007 julkaistussa artikkelissa *Vanhat kirkostaeronneiden ja vapaa-ajattelijain yhdistykset* (<http://www.ateistit.fi/uutiset/uuti161.pdf>) kosketeltiin niitä yhdistyksiä, jotka oli perustettu vuosina 1929-1931. Yhteensä 11 yhdistyksestä viisi rekisteröitiin ja kuuteen rekisteri-ilmoitukseen yhdistysrekisteri antoi epäävän päätöksen. Näistä kuudesta yksi oli aiemmin lakkautettu raastuvanoikeuden päätöksellä.

30.6.2007 julkaistussa artikkelissa *Vampulan Sivilirekisteriyhdistys* (<http://www.ateistit.fi/uutiset/uuti162.pdf>) kerrottiin tapauksesta, jossa yhdistystä ei ollut lakkautettu tuomioistuimen päätöksellä, mutta kihlakunnanoikeus oli antanut yhdistysrekisterille kielteisen lausunnon yhdistyksen rekisteri-ilmoituksen johdosta. Lausunto johti yhdistysrekisterin antamaan epäävään päätökseen.

Kemissä kirkostaeronneiden ja siviilirekisteriläisten oli erityisen vaikeaa saada yhdistys rekisteröidyksi. Rekisteröimätön Kemien kirkostaeronneiden yhdistys oli kokenut kovinta vastarintaa, kun se oli Kemien raastuvanoikeuden päätöksellä 19.5.1931 lakkautettu.

Seuraava yhdistyksen perustamisyritys Kemissä tehtiin vuonna 1936. Tästä on kirjoitettu tekstin vuoksi, että perustajat joutuivat raastuvanoikeuteen. Helsingissä oli jo saatu siviilirekisteriyhdistys rekisteröidyksi 22.8.1936. Elettiin murrosaikaa.

Hautausmaahanke yhdistyksen perustamisen vaikuttimena

Kemissä maalarimestari Heikki Kakko oli kutsunut Pohjolan Sanomissa torstaina 14.5.1936 julkaistulla ilmoituksella (mf. 8803, HYK) kirkosta eronneita tulemaan Siion rukoushuoneelle sunnuntaina 17.5.1936 kello 16 päättämään oman hautausmaan perustamisesta. Kakko oli itse kirkosta eronnut helluntailainen kristitty. Kirkosta eronneiden mielestä seurakuntien perimät hautapaikkamaksut olivat korkeita.

Tätä kokousta seuraava kokous pidettiin 2.6.1936. Silloin päätettiin perustaa Kemien Siviilirekisteriin kuuluvien Yhdistys ja hyväksyä sille säännöt. Rekisteri-ilmoitus on päivätty 2.6.1936, mutta sopimuskirja vasta 21.6.1936. Yhdistyksen perusti kahdeksan henkilöä:

- Nahkatehtaan työmies Toivo Väinö Jaakonpoika Åkerman, s. 16.12.1890 Vähäkyrössä ja siirtynyt Kemien siviilirekisteriin 29.9.1931 Kemien maaseurakunnasta;

- Talokas, maanviljelijä Hannu Kristo Hannunpoika Perttunen, s. 26.3.1876 Kemissä ja siirtynyt Kemien siviilirekisteriin 28.1.1933 Kemien maaseurakunnasta;

- Työmies Aarne Villiam Nisula, s. 15.2.1896 Ähtärissä ja siirtynyt Kemien siviilirekisteriin 28.1.1932 Kemien maaseurakunnasta;

- Maalari Heikki Akseli Antinpoika Roth, s. 4.7.1890 Kemissä ja siirtynyt Kemien siviilirekisteriin 10.2.1933 Kemien seurakunnasta;

- Maalarimestari Heikki Adolf Heikinpoika Kakko, s. 17.7.1863 Iissä ja siirtynyt Kemien siviilirekisteriin 28.1.1933 Kemien maaseurakunnasta;

- Työmiehen vaimo, ompelija, Lyyli Edith Kuokkanen (o.s. Kinnunen), s. 13.2.1897 Säamingissä ja siirtynyt Kemien siviilirekisteriin 1.1.1931;

- Työmies Juho Samulinpoika Jylhänniska, s. 21.12.1872 Kestilässä ja siirtynyt Kemin siviilirekisteriin 14.1.1932 Kemin maaseurakunnasta;

- Työmies Kalle Vihtori Matinpöika Mattila, s. 14.1.1902 Oulussa ja siirtynyt Kemin siviilirekisteriin 14.1.1932 Kemin maaseurakunnasta.

Ilmoituskirjan mukaan puheenjohtajaksi oli valittu Kakko, sihteeriksi Åkerman, muiksi hallituksen varsinaisiksi jäseniksi Nisula, Jylhänniska, Perttunen ja Roth sekä varajäseniksi Kuokkanen ja Mattila.

Ilmoituskirjan vei 10.7.1936 oikeusministeriöön Helsingissä asemapäällikkö E. F. Rautela. Hän oli 2.3.1936 perustetun helsinkiläisen Siviilirekisteriin kuuluvien yhdistyksen puheenjohtaja.

Yhdistysrekisteri pyytää lausuntoa raastuvanoikeudelta

Yhdistysrekisterin puolesta Tuomivaara lähetti 30.9.1936 kirjelmän nro 3811 Kemin kaupungin raastuvanoikeudelle. Siihen oli oheistettu asiaa koskeva Etsivän Keskuspoliisin lausunto ja Åkermania koskeva rikosrekisteriote. Yhdistysrekisteri pyysi lausuntoa siitä ”onko olemassa sellaisia lakiin perustuvia syitä, jotka voisivat estää oheen liitetyissä rekisteriasiakirjoissa mainitun ”Kemin Siviilirekisteriin kuuluvien Yhdistys” –nimisen yhdistyksen yhdistysrekisteriin merkitsemisen”.

Ensimmäinen istunto

Asiaa käsiteltiin raastuvanoikeuden II osastolla 26.10.1936 (731 §), jolloin paikalla olivat virallinen syyttäjä Pauli Ossian Keskitalo ja yhdistyksen puheenjohtajaksi valittu Kakko.

Tutkintapöytäkirjan oli asiassa 13.10.1936 laatinut rikoskomisario Vihtori Mäkinen rikosetsivien Pekka Vitikan ja Ensio Tuomisen ollessa todistajina 12. ja 13.10.1936. Siinä Kakko kertoi, että hautausmaan aikaansaaminen kirkosta eronneita varten oli jo pitemmän aikaa ollut keskustelun aiheena. Hän sanoi, ettei ollut tietoinen aiemmasta Kemin kirkostaeronneiden yhdistyksestä, eikä yhdistyksellä ole poliittisia tarkoituksia. Yhdistys oli jättänyt anomuksen hautausmaasiassa Kemin kaupunginvaltuustolle. Hän kertoi olevansa helluntailainen, eikä ole kuulunut poliittisiin järjestöihin.

Åkerman kertoi, että yhdistys oli perustettu ”pääasiassa hautausmaan hankkimista varten”. Hänkin sanoi, ettei hänellä ollut mitään tekemistä aiemman Kemin kirkostaeronneiden yhdistyksen kanssa. Hän ei kuulu poliittisiin järjestöihin, mutta on aiemmin kuulunut lakkautettuun Suomen Ammattijärjestöön Kemin jalkinetyöntekijäin yhdistyksen jäsenenä.

Nisula kertoi, ettei kuulunut Kemin kirkostaeronneiden yhdistykseen ja oli kuulunut Suomen Ammattijärjestön Kemin osastoon, joka oli lakkautettu.

Roth kertoi, että maksut olivat korkeat Kemin seurakuntien hautausmailla. Tästä hanke oman hautausmaan hankkimiseksi sai vaikuttimensa. Hän ei ollut kuulunut Kemin kirkostaeronneiden yhdistykseen, mutta oli kuulunut Suomen rakennustyöläisten Kemin osastoon.

Perttunenkaan ei ollut kuulunut Kemin kirkostaeronneiden yhdistykseen eikä poliittisiin yhdistyksiin. Jylhänniska kertoi samaa kuin muut kuulusteltavat.

Syyttäjä selitti, ”että kun suurin osa aiotun yhdistyksen perustajista on kuulunut aikaisemmin lakkautettuihin kommunistisiin yhdistyksiin, perustettavaksi aiotun yhdistyksen toiminta näyttää kommunistiselta ja oli sitä mieltä, että oikeuden olisi tästä syystä annettava epäävä lausunto.”

Kakko vastusti syyttäjän ehdotusta pyytäen asiaa lykättäväksi kirjallisen lausunnon esittämistä varten.

Annettiin välipäätös. Asia siirrettiin 24.11.1936 pidettävään istuntoon. Syyttäjän oli hankittava selvitys siitä mihin kommunistisiin järjestöihin perustajat ovat kuuluneet tai vielä ehkä kuuluvat, ja Kakon tuli esittää kirjallinen lausunto.

Toinen istunto

Istunto pidettiin 24.11.1936 (827 §). Tällöin syyttäjä jätti Etsivän Keskuspoliisin Kemin osaston lausunnon nro 1787 13.11.1936. Sen mukaan Roth oli valittu Karihaaran työväen Paikallisjärjestön toimikunnan kokouksessa 13.10.1925 Kemin maalaiskunnassa toimitettavia kunnallisvaaleja varten perustetun Karihaaran valitsijayhdistyksen koelistaan kunnanvaltuustoehdokkaaksi. Samoin hänet oli valittu em. kokouksessa Kemijokivarren listaan kunnanvaltuustoehdokkaaksi. Karihaaran työväen Paikallisjärjestö oli lakkautettu Kemin raastuvanoikeuden päätöksellä 19.5.1931 ja päätös oli saanut lainvoiman. Vielä Roth oli kuulunut jäsenenä Suomen Rakennustyöväen liiton osastoon nro 72, joka oli lakkautettu Helsingin raastuvanoikeuden päätöksellä 17.8.1931 ja päätös oli saanut lainvoiman. Lopuksi hänen asunnossaan oli pidetty ompeluiltoja valtiolisten vankien hyväksi.

Åkerman osallistui SKP:n toimintaan 1932-1934. Nisula osallistui SKP:n toimintaan 1930-1933. Perttusen asunnossa oli pidetty ompeluiltoja valtiolisten vankien hyväksi. Kuokkanen oli kuulunut jäsenenä Suomen kuljetustyöntekijäin liiton Kemin osastoon 1934-1936, joka oli lakkautettu Kemin raastuvanoikeuden päätöksellä 21.7.1936. Hän oli myös osallistunut SKP:n toimintaan 1932-1934. Mattila oli Karihaaran työväenyhdistyksen hallituksen jäsen 1930 ja yhdistys oli lakkautettu Kemin raastuvanoikeuden päätöksellä 14.7.1931. Lausunnon oli allekirjoittanut Olavi Kivilinna.

Tämän perustella syyttäjä katsoi, ettei ole takeita ”etteikö yhdistyksestä muodostuisi paikkakunnalle kommunistisen toiminnan julkinen elin”.

Kakko katsoi, että kirkosta eronneillakin piti olla laillinen oikeus perustaa omia yhdistyksiään. Syyttäjä ei ollut tuonut esille mitään moitittavia tekoja. Sääntöehdotuksen yhdistyksen perustajat olivat hankkineet vastaavalta yhdistykseltä Helsingissä.

Tuomioistuimen lausunto

Tuomioistuin päätyi asiassa syyttäjän kannalle: ”... koska yhdistyksen hallituksen jäsenet Åkerman, Nisula, Perttunen ja Roth sekä varajäsenet Kuokkanen ja Mattila ovat ottaneet osaa kommunistiseen toimintaan ja senvuoksi on syytä otaksua, että yhdistyksestä voipi syntyä kommunistisen toiminnan julkinen elin paikkakunnalle, raastuvanoikeus katsoo, ettei yhdistystä olisi yhdistysrekisteriin merkittävä.” Lausunnon allekirjoitti Arvi Valtavaara.

Epäävä päätös

Lausunnon takia yhdistysrekisteri antoi rekisteri-ilmoitukseen epäävän päätöksen 28.12.1936. (Oikeusministeriön yhdistysrekisteri, hyljätyt konseptit 23.11.-31.12.1936, Ha 103, Kansallisarkisto.)

Uusi yhdistys perustetaan 1937

Vuonna 1937 palattiin taas yhdistyshankkeeseen. 18.7.1937 kuusi henkilöä perusti Kemin Siviilirekisteriin kuuluvien yhdistyksen. Edellisvuoden perustajajoukosta mukana olivat vain Kakko ja Jylhänniska. Muut neljä perustajajäsentä olivat:

- Työmiehen vaimo Siiri Maria Perttula (o.s. Hytönen), s. 20.5.1906 Laukaassa ja siirtynyt siviilirekisteriin 18.10.1934;

- Myymälänhoitaja Einar Fredrik Sakaripoika Mäkinen, s. 15.10.1900 Petäjävedellä ja siirtynyt Kemin kaupungin siviilirekisteriin 2.8.1933 Mäntsälän kunnan siviilirekisteristä;

- Autonkuljettaja Oskari Karppinen, s. 12.5.1897 Sotkamossa ja siirtynyt Kemin kaupungin siviilirekisteriin 15.3.1931 Sotkamon kunnan siviilirekisteristä;

- Työmiehen vaimo Hilda Tihinen (o.s. Manninen), s. 4.1.1903 Kiuruvedellä ja siirtynyt Kemin kaupungin siviilirekisteriin 19.3.1923 Kemin kaupunkiseurakunnasta.

Tämä yhdistys merkittiin rekisteriin 11.2.1938. Kakko sai yhdistyksen rekisteriin ja hänestä tuli sen ensimmäinen puheenjohtaja.

Kimmo Sundström